

KISS GÁBOR

Településtörténeti monográfiairás Zala megyében

AZALA MEGYEI településtörténeti monográfiák készítését egy esztendővel ezelőtt, a megyei levéltár által rendezett tanácskozáson¹ vettük először górcső alá; ennek eredményét egy rövid tanulmányban foglaltam össze, mely meg is jelent a *Szentgyörgyvölgytől Kehidáig?* című kiadványban. Az azóta eltelt idő részben megerősítette az ott leírtakat, és újabb tanulságokkal is szolgált.

A helytörténetírás helyzetét vizsgálva, az első tapasztalatunk az volt – ezt más felmérések is megerősítik – hogy megyénkben a helytörténeti kutatások nagyon régi, XIX. századi előzményekre nyúlnak vissza; ugyanakkor a helyi monográfiák, néhány várostörténetet leszámítva, szinte kizárólag a rendszerváltozás utáni időben születtek. Ez is jelzi azt a tényt (amire még később is szeretnék kitérni), hogy a helytörténetírás a történelemnek egy különleges ága, melyet erősen befolyásolnak az aktuális hatalmi és társadalmi viszonyok, ezért valóban indokolt, hogy a sajátosságaival külön is foglalkozunk.

Mint ismeretes, a magyarországi tudományos élet a XIX. század elején vett nagyobb lendületet – a haza megismerése is ekkor vált a tudományosság egyik alapvető tényezőjévé, sőt programjává. Nemcsak történelmi, hanem néprajzi, nyelvészeti, régészeti, művészettörténeti kutatások is kezdődtek, ami azért lényeges, mert sok esetben ekkor sikerült még olyan archaikus állapotokat rögzíteni, épületeket, településképeket megörökíteni, amelyek azután, a század második felétől kezdődő technikai, civilizációs fejlődésnek, a migráció okozta népkeveredésnek áldozatul estek. Ezekre számos példánk van: legutóbb a zalaegerszegi skanzenben állítottak fel egy olyan rekonstruált göcseji fatemplomot, melyet eredeti állapotában, a XIX.

¹ Zalaegerszeg, 2001. október 10.

² KISS Gábor: A községtörténet-írás eredményei és sajátosságai Zala megyében = Szentgyörgyvölgytől Kehidáig. A zalai falvak történetének levéltári forrásai. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg, 2001. 69–75. p.

század második felében *Rómer Flóris* rajzolt le, és nem sokkal később tűzvész pusztította el — ha akkor meg nem örökíti, soha nem ismertük volna ezt az épülettípust, mert párhuzama sem maradt fenn.

A kutatások tulajdonképpen két szálon bontakoztak ki: egyrészt képzett és művelt, egyre inkább szakemberré váló tudósok végezték a gyűjtést, rendszerezést, feldolgozást és publikálást, másrészt a helyi értelmiségiek, papok, hivatalnokok, földbirtokosok is bekapcsolódtak ebbe a tevékenységbe. Hogy ez valóban országos programnak is felfogható, bizonyítja például egy 1844-ben megjelent, *Népneveléstan* című tankönyv; szerzője *Majer István*, aki így indokolta meg a helyismerettel való foglalkozás szükségességét: „Ama magasztos érzelem, mely szerint szülő- és lakóföldünk becsülete és jóléte iránt buzgó részvéttel vagyunk, hazafiságnak („patriotismus”-nak) nevezetetik. Már természetünknel fogva vonzódunk atyáink földjéhez, nem is engedjük bántani szülőföldünket...”³ Az az alapvető gondolat tehát, hogy csak azt a hazát lehet szeretni és becsülni, amit ismerünk, már csaknem kétszáz éve megjelent a közgondolkodásban.

A nagy gyűjtők egyébként erőteljesen támaszkodtak is a helyi erőkre, hiszen nélkülük meg sem tudták volna valósítani tudományos tevékenységüket: csak példaként említem térségünkben *Jankó János* kutatásait a Balaton környéki lakosság néprajzának feltérképezésére, melyet mindenhol a helyi intelligencia segített.⁴ De ugyanígy igénybe vették ezt a régészek, népzene-kutatók, nyelvészek is. A helytörténeti kutatásoknak és publikációknak ez a kettőssége mind a mai napig megmaradt, és nagyon sok eredményt hozott és hoz, de nagyon sok problémát is felvet, akár a mai monográfiáírás szintjén is. Ahhoz, hogy ez a műfaj sikeres legyen, mind a két oldal eredményeit hasznosítani kell, a tájékozatlanságból fakadó hibákat viszont korrigálni szükséges — sőt a publikált eredményeket is különös kritikával kell kezelni. Lehet például egy határjáró oklevelet az íróasztal mellett remekül elemezni — a benne szereplő földrajzi neveket, topográfiai elemeket viszont egy tájékozott helyi lakos egy helyszíni bejárás során sokkal hozzáértőbben tudja azonosítani, és a vitatott értelmezést könnyen a helyére tudja tenni. (Erre láttunk példát néhány éve, a tihanyi alapítólevél helyneveit egy adott földrajzi környezetben beazonosító helytörténeti pályázatban.) Munkánk során tehát mindezekkel szembesülnünk kell, mikor helytörténeti műveket készí-

³ Lásd: SZÁNTÓ Imre: *Egy dunántúli falu, Alsópáhok története*. Bp. 1960. 5. p.

⁴ JANKÓ János: *A Balaton-melléki lakosság néprajza*. Bp. 1902. 428 p. (A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei. 3. köt. 2. r.)

tünk, lektorálunk, vagy éppen a bemutatóját tartjuk — ez utóbbi is nagyon szép feladat egy szakember számára.

Mint ahogy a bevezetőben már említettem, a helytörténetírás zalai sajátosságait vizsgálva tapasztaltuk, hogy a településtörténeti monográfiák döntő többsége az elmúlt szűk másfél évtizedben jelent meg, annak ellenére, hogy a korábban elmondottakból következően, legalább másfél évszázad kutatásai, hatalmas tudományos apparátus halmozódott már fel a könyvtárak polcain: rendelkezésre állt például a Zala megyére vonatkozó középkori okleveleket tartalmazó kétkötetes oklevéltár,⁵ a Göcsej és a Hetés monográfiája,⁶ a Balaton környékének tudományos felmérése, benne néprajzi, történeti, régészeti kutatásokkal,⁷ Zala megye középkori története (sőt kéziratban a községek rövid története is)⁸; ezenkívül a megye földrajzi neveit tartalmazó hatalmas gyűjtés.⁹ Mindehhez sok ezer publikáció a szakirodalomban, melyeket éppen a megyei könyvtár kezdett el szisztematikusan gyűjteni, rendszerezni. Az 1960-as évektől a zalai közgyűjtemények összefogásával már tudományos háttérbázisa, sőt publikálási lehetősége is teremtődött e kutatásoknak: először a *Göcseji Helikon*, majd 1974-től a *Zalai Gyűjtemény* hasábjain — ez utóbbi a megyei levéltár kiadásában elkerülte már az 50. számot. Újabb megjelenési lehetőséget jelent a *Zalai Múzeum*, melyet a megyei múzeum ad ki, és már ez is túl van a tizedik számon.

Erre a felkészült és erőteljesen gyarapodó bázisra alapozva kezdődött el — szintén a hatvanas években — a *Zala megyei helytörténeti lexikon* összeállítása, melynek Kovacsics József volt a főszerkesztője. Sajnos, Zala megyében ez a munka torzó maradt, nem úgy, mint pl. Veszprém megyében — a két megye területét érintő átfedés miatt viszont a veszprémi lexikon második kötete¹⁰ Zala megyében jól hasznosítható. A zalai gyűjtés kéziratban maradt, csak egy kis része, a Keszthely és környéke jelent meg 1991-ben.¹¹ Azért az összegyűjtött anyag is használható, a Zala Megyei Levéltárban dossziékba

⁵ NAGY Imre – VÉGHÉLY Dezső – NAGY Gyula: Zala vármegye története. Oklevéltár I–II. köt. Bp. 1886. 640 p., Bp. 1890. 640 p.

⁶ CÖNCZI Ferenc: Göcsej s kapcsolatosan Hetés vidékének és népének összevontabb ismertetése. Kaposvár, 1914. 689 p.

⁷ Lásd: 4. sz. jegyzet

⁸ HOLUB József: Zala megye története a középkorban. Pécs, 1929. 488 p. II. köt. A községek története I–VII. köt. Kézirat. Deák Ferenc Megyei Könyvtár; Zala Megyei Levéltár.

⁹ Zala megye földrajzi nevei. Szerk. Papp László, Végh József. Zalaegerszeg, 1964. 737 p. II. rész. A keszthelyi járás. Szerk. Balogh Lajos, Ördög Ferenc. Zalaegerszeg, 1986. 157 p. (Zalai Gyűjtemény 24.)

¹⁰ KOVACSICS József–ILA Bálint: Veszprém megye helytörténeti lexikona. II. Bp. 1988. 464 p.

¹¹ KOVACSICS József: Zala megye helytörténeti lexikona. Keszthely és környéke. Bp. 1991. 154 p.

van rendezve, és szabadon kutatható. Megjelent azóta a *Zalai életrajzi kislexikon*,¹² és a *Zala megye ezer éve* című tanulmánykötet is.¹³ A települési monográfiák készítéséhez tehát a tudományos alapok adva voltak és vannak is: úgy gondolom azonban, hogy valami még okvetlenül kell ahhoz, hogy elkészüljenek. Ez pedig egyrészt egy vagy több elhivatott szerző, másrészt a helyi közösség szándéka, igénye — enélkül településtörténeti munkát nem lehet írni, még szakembereknek sem. (Vagy ha igen, olyan is lesz — erre is van sajnos példa.) Az általam megismert zalai monográfiák, településtörténeti kiadványok áttekintése is megerősítheti ezt az állítást: a második világháborút megelőző időszakból mindössze néhány helytörténeti monográfiát ismerünk. Az első 1896-ban, a millennium idején született, ez Keszthely történetét dolgozta fel¹⁴. A második 1929-ben jelent meg, ez Nagykanizsa múltjáról szól.¹⁵ Mindkettő alapos kutatásokon nyugszik, forrásértékű; érdekesség, hogy az 1990-es években Keszthelyen és Nagykanizsán is megpróbáltak az új városmonográfia elkészítésével, de mindkét munka félbemaradt: a keszthelyinek a középső, a nagykanizsainak a befejező része hiányzik.¹⁶ Keszthelyről egyébként készült 1962-ben egy rövid, de tartalmas, monografikusnak tekinthető mű, *Koppány Tibor, Péczely Piroska és Sági Károly tollából*¹⁷ — de ez főleg művészettörténeti irányultságú. A két világháború közötti Zalaegerszegnek csak egy szerény, bár alapos kutatásokra támaszkodó kiadvány jutott, egy helyi szerző, *Pesthy Pál*¹⁸ jóvoltából; azóta számos kiadvány, tanulmánykötet jelent meg a város történetéből, monográfiája azonban mind a mai napig nincs. Ennek okát valószínűleg a város sajátos fejlődésében kell keresni: sok (húsznál több) egykori településből áll össze, lakossága heterogén — úgy tűnik, még nem érett meg a monografikus feldolgozásra. Paradox módon viszont az egykor önálló települések őrzik hagyományait és kutatják múltjukat; két helyen már készitettek helytörténeti kötetet is, mindkettő szakszerű munka.¹⁹

¹² Zalai életrajzi kislexikon. II. javított, bővített kiadás. Zalaegerszeg, 1997. 213 p.

¹³ Zala megye ezer éve. Főszerk. Vándor László. Zalaegerszeg, 2001. 375 p.

¹⁴ BONTZ József: Keszthely város monográfiája. Keszthely, 1896. 490 p.

¹⁵ BARBARITS Lajos: Nagykanizsa. Budapest, 1929. 395 p.

¹⁶ Lásd: Keszthely története. I., III. szerk. Müller Róbert. Keszthely, 2000. 136, 112 p. CSEKE Ferenc – GYULAI Ferenc et. al.: Nagykanizsa I. Nagykanizsa, 1994. 464 p.

¹⁷ KOPPÁNY Tibor–PÉCZELY Piroska–SÁGI Károly: Keszthely. Bp. 1962. 149 p.

¹⁸ PESTHY Pál: Zalaegerszeg múltja és jelene. Zalaegerszeg, 1931. 191 p.

¹⁹ SALAMON Sándor: „Mestert tartottak kebeleikben.” A botfai községi elemi népiskola története. Zalaegerszeg, 1999. 137 p. XXII t. SZAKÁL István: Besenyő ezer éve. Zalaegerszeg, 2002. 222 p.

Az első, klasszikus értelemben vett – és sokáig egyedüli – községmonográfiát 1960-ban egy szakember, *Szántó Imre* történész készítette: az akkor éppen Veszprém megyéhez tartozó Alsópáhok történetét írta meg.²⁰ Az ihletettséggel itt is tetten érhető, hiszen Alsópáhok a szülőfaluja volt. Ennek a könyvnek is van érdekessége: harminc évvel később fiával, *Szántó Endrével* közösen újra kiadta a művét, kiegészítette Felsőpáhok történetével, és gondosan kijavította azokat a megfogalmazásokat, amelyek felett eljárt az idő.²¹ Szántó Imre volt az, aki 1977-ben elkészítette Hévíz kétkötetes monográfiáját is – itt már látható az anyagiak hatása is a terjedelmen, a megjelenésen egyaránt.²² (Hévíz ekkor még nem volt város.) Ezen kívül 1989-ig leginkább csak szakdolgozat szintjén születtek településtörténeti munkák: az általunk számba vett 44 nagyobb és 22 kisebb helytörténeti kiadványból csak a fentebb említettek jelentek meg a rendszerváltozás előtt. Ennek magyarázata talán az előző rendszer sajátosságaiban lelhető fel: a helyi közösségek sem szellemi, sem anyagi értelemben nem voltak készek ezeknek a műveknek a kiadására. A körzetesített iskolák, tanácsok, tsz-ek nem voltak igazán érdekelve az egyes települések hagyományait, belső összetartó erejét ápolni, a falvakat elhagyta az értelmiség, elköltöztek az intézmények. Ugyanakkor a települések XIX–XX. századi történetét másképp értékelte a hivatalos tudományosság, mint a helyi emlékezet: földesurakról, papokról, hivatalnokokról jól, szovjet katonákról rosszat nem nagyon volt lehetőség írni. A helytörténetírás viszont sok muníciót halmozott fel, főleg a honismereti szakkörök, helyi gyűjtemények, tájházak, pávakörök, elhivatott helyi kutatók szintjén – s mindez lávaként tört fel az önkormányzatiság, a települési önállóság megteremtésével egyidejűleg. (Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy technikailag mennyivel könnyebb lett a szerkesztési, nyomdai előkészítési tevékenység is!) Az elkészült jelentős számú – hatvanat meghaladó – mű alkalmas az összehasonlításra, következtetések levonására is.

Ha a műveket vizsgáljuk, láthatjuk, hogy jelentős részét szakemberek készítették, elsősorban a megyei levéltár és a múzeum munkatársai, illetve több művet közösen jegyezték valamelyik helyi szerzővel, vagy a kötet a közgyűjtemény kiadásában jelent meg. Két sorozatot is kiemelhetünk a listából: az egyik a *Száz magyar falu könyvesháza*, melyet a millenniumi évforduló alkalmából az állam finanszírozott, és hat zalai település történetét tartalmazza; ez a

²⁰ Lásd: 3. sz. jegyzet

²¹ SZÁNTÓ Imre – SZÁNTÓ Endre: *Alsópáhok és Felsőpáhok története*. Alsópáhok, 1990. 352 p.

²² SZÁNTÓ Imre: *Hévíz története*. 1-2. köt. Szeged, 1977. 235 p., 1980. 404 p.

sorozat már lezárult, és jó színvonalú, értékes munkákat eredményezett. A másik helyi kezdeményezésű: a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága adja ki a *Zalai kismonográfiák* című sorozatot, melynek már a hetedik darabja jelent meg; a legutóbbi *Szentgyörgyvár története*, amely szintén nagyon igényes, színvonalas történeti munka.²³ A csak helyi szerzők által jegyzett művek színvonala már erősen ingadozik. A szerzők között leginkább pedagógusok találhatók, főleg idősebbek — a fiatalok nem szívesen vetemednek ilyesmire, az idősebb pedagógusokban azonban a tapasztalat is, a hivatásérzet is működik, szeretik is és értik is azt a vidéket, ahol működtek-működnek; számosan egyébként helyi származásúak is, mint pl. *Tantalics Béla*, aki tanítóként dolgozott Lenti környéki szülőföldjén, és öt település történetét készítette el.²⁴ (Ez is egyfajta különlegesség a maga nemében: e települések ugyanis — Kerkaszentkirályt leszámítva — Magyarország egyik igen archaikus tájegységéhez, a Hetéshez tartoznak, egymásnak szomszédai. E részletesen megírt, képekkel, ábrákkal ellátott művek lassanként kirajzolják az egész vidék történetét. Különösen a XX. századi részek fontosak, mert a trianoni békeszerződés, majd a második világháborút követő határmenti viszonyok egyfajta bezárt helyzetbe kényszerítették e falvakat, melynek következtében sok érdekes, archaikus elem maradt meg életükben — elzártságuk miatt viszont a közvélemény keveset tudott, tud róluk.)

Szakmai szempontból vizsgálva a műveket, forráskezelés, szerkesztés, arányosság tekintetében azok a jobbak, amelyeket a szakemberek készítettek — a helyi szerzők műveiben sűrűbben felbukkan a gyenge szövegezés, rossz képkiválasztás, dilettáns szakirodalom-használat. Persze, attól, hogy valaki hivatásszerűen foglalkozik a történetírással, még készíthet alacsony színvonalú művet: a megjelent „profí” munkák között is van olyan rosszul szerkesztett könyv, melyben egymáshoz nem illő szövegrészek, hibás képaláírások vannak. A legjobbaknak azokat a műveket ítélem, ahol a felkészült szerző(k) a helyi közösséggel együttműködve, az ő szellemi hagyatékukat is feltárva-beépítve hozzák létre a monográfiát: ilyen pl. a már említett *Szentgyörgyvár*, vagy a *Molnár András* által szerkesztett *Balatongyörök*²⁵ kötet. Ezt az arányt a legnehezebb megtalálni, a szakembernek ugyanis a falu történe-

²³ A „Száz magyar falu könyvesháza” és a „Zalai kismonográfiák” sorozatban megjelent művek leírását ld. a bibliográfiában.

²⁴ TANTALICS Béla településtörténeti munkái: Kerkaszentkirály története. Kerkaszentkirály, 1993. 195 p.; Lenti története: I. köt. 1849-ig. Lenti, 1993. 288 p. II. köt. 1849–1945. Lenti, 1996. 379 p.; Rédic története. Rédic, 2000. 279 p.; Szíjártóháza története. Lenti, 1997. 187 p.; Zalaszombatfa története. Lenti, 1997. 191 p.

²⁵ *Balatongyörök múltja és jelene*. Szerk. Molnár András. Balatongyörök, 2000. 255 p. XVI. t.

téneek általánosabb megközelítése, az adatok, térképek, iratok a legfontosabbak, a helyi olvasónak az általa ismert személyekről készült fényképek, történetek, hagyományok. Soha nem szabad elfelejteni, hogy a helytörténeti munkák nemcsak a magas tudománynak, hanem a helyben lakó közösségnek is szólnak, annak összetartó erejét, továbbélését is szolgálják. Hozzájárulnak a településről alkotott kép kialakításához, a nyilvánosság előtt való szerepléséhez. Fontos tehát, hogy ha ilyen munkát végzünk, vagy egy kutatót támogatunk, ezek a szempontok lebegjenek a szemünk előtt. Látnunk kell a különbséget a hivatásos történész és a helyi kutató munkamódszere között is. A hivatásos azon dolgozik, hogy mit szerkesszen bele a műbe, hogy az említett arányoknak megfeleljen; a helyi szerzők legfőbb problémája, hogy mit hagyjanak ki abból a rengeteg anyagból, amelyet összegyűjtöttek és mit szólnak majd a helybeliek ahhoz, ami belekerül.

A kisebb munkák: iskola-, plébániatörténetek szintén fontos részét képezik a helytörténeti irodalomnak — sok esetben helyettesítik a község részletesebb monográfiáját vagy magját képezik egy nagyobb lélegzetű műnek. Legalább kétfelcsatnyi ilyen művet tartunk számon a zalai helytörténeti irodalomban.²⁶ Szerzőik általában helyi illetőségűek, pedagógusok, újságírók, lelkészek. Bár nem monografikus művekről van szó, akad közöttük nem egy, amely egyházi, intézményi forrásokat feltárva, felhasználva tudományos értékkel bír — ilyen pl. a már említett botfai iskolatörténet,²⁷ melyben a fontos oktatástörténeti adalékok mellett, egy XVIII. század eleji, egyedülálló rajzolatú községi pecsétet is publikált a szerző. E helyen meg kell említeni a ma is gyakorló pedagógus, *Vikár Tibor* tevékenységét: a Zala folyó középső folyásánál elterülő falvak történetét kutatja, s az egymással szomszédos települések történetéből — akárcsak Tantalics Béla munkássága esetében — kibontakozhat egy kisebb tájegység több tanulságot hordozó története.²⁸

Külön figyelmet érdemel a helytörténeti kutatásban a nemzetiségek történetének feltárása, hiszen ők többszörös identitástudattal (az elmúlt évtizedek tragikus mozzanataiból következően nemegyszer többszörös identitás-zavarral) rendelkeznek. Az ő külön történetüknek bele kell szövődniük a helyi történetbe, hiszen csak így lesz teljes (és elfogadott) a monografikus feldolgozás. Zala megyében csak kevés nemzetiség él: a Mura folyó mentén fekvő falvakban horvátok laknak, ők még őrzik nyelvüket, szokásaikat. Nagykanizsa környékén viszont számos falu található, melynek lakossága német eredetű, ám lakói mostanra már teljesen elmagyarosodtak; egyetlen

²⁶ Lásd: a bibliográfiát

²⁷ Lásd a 19. sz. jegyzet

²⁸ VIKÁR Tibor: Pókaszeptek. Helytörténeti tanulmány. Pókaszeptek, 1996. 66 p. VIKÁR Tibor: Zalaistvánd története. Zalaistvánd, 1998.

településen, Szepetneken őrzik a német identitást (a nyelvet már úgy tanulják). A horvátok történetét dr. Kerecsényi Edit próbálta összefoglalni egy monográfiában.²⁹ Községi szinten is elkezdődtek a helytörténeti kutatások, és először szakdolgozat, majd kiadvány formájában is megszületett az első horvát falutörténet.³⁰ (A publikációk egyébként magyar nyelvűek.) A délzalai németek történetéről is született már egy tudományos értékkel bíró mű; nem monografikus, de a további kutatásokhoz jó alapot szolgáltatathat.³¹

MONOGRAFIKUS MŰVEK ZALA MEGYEI HELYSÉGEKRŐL

Alsópáhok

Szántó Imre: Egy dunántúli falu, Alsópáhok története. Bp., 1960. 310 p.

Alsópáhok, Felsőpáhok

Szántó Imre–Szántó Endre: Alsópáhok és Felsőpáhok története. Alsópáhok. Községi Közös Tanács. 1990. 352 p.

Balatongyörök

Balatongyörök múltja és jelene. Szerk. Molnár András. Balatongyörök. Önkormányzat. 2000. 255 p.

Barlahida

Vaska Miklós: Barlahida története. Barlahida. Önkormányzat. 2002. 166 p.

Batyk

Ruzsa Károly: Batyk története. Zalaegerszeg. Zala M. Múz. Ig. 1998. 181 p. (Zalai kismonográfiák, 5.)

Bókaháza, Mindszent, Újfalu

Dóber Viktor: Zalacsány és Zalaapáti között. Mindszent, Bókaháza és Újfalu története a középkortól napjainkig. 1–2. köt. Veszprém. Viza Kft. 1998. 1–285., 287–619. p.

Csesztreg

Fejezetek Csesztreg történetéből. Szerk. Vándor László. Zalaegerszeg. Zala M. Múz. Ig.-Zala M. Lvt. 1996. 114 p. (Zalai kismonográfiák, 2.)

²⁹ KERECSENYI Edit: A muramenti horvátok történe és anyagi kultúrája. Zalaegerszeg, 1983. 369 p. (Zalai Gyűjtemény 20.)

³⁰ MÉSZÁROS Ádám: Tótszentmárton története. Tótszentmárton, 2001. 116 p.

³¹ BALLA Lőrinc: Új hazában. Fűzvény, 1997. 238 p.

Egervár

Szrágli Lajos–Vándor László: Egervár. Bp. Száz magyar falu könyvesháza. 2001. 200 p. (Száz magyar falu könyvesháza)

Hévíz

Szántó Imre: Hévíz története. 1–2. köt. Szeged. Hévíz Nagyközség Tanács. 1977–1980. 235, 404 p.

Kehida

Dominkovits Péter–Káli Csaba–Kvassay Judit–Molnár András: Kehida. Bp. Száz magyar falu könyvesháza. 2001. 208 p. (Száz magyar falu könyvesháza)

Kerkaszentkirály

Tantalics Béla: Kerkaszentkirály története. Kerkaszentkirály. Községi Önkormányzat Polgármesteri Hivatal. 1993. 195 p.

Keszthely

Bontz József: Keszthely város monográfiája. Keszthely. 1896. 490 p.

Koppány Tibor–Péczei Piroska–Sági Károly: Keszthely. Bp. Képzőművészeti Alap. 1962. 149 p.

Szabó István–Müller Róbert: Keszthely története. 1. köt. Keszthely. Castellum-Pr. 2000. 136 p.

Tar Ferenc: Keszthely története. 3. köt. Keszthely. Castellum-Pr. 2000. 112 p.

Lenti

Tantalics Béla: Lenti története. 1. köt. 1849-ig. 2. köt. 1849–1945. Zalaegerszeg, Zalai ny. 1993–1996. 287, 379 p. (Lenti honismereti gyűjtemény, 4–5.)

Letenye

Kerecsényi Edit–Tóth Oszkár: Letenye története. Letenye. Letenye Városi Önkormányzat Polgármesteri Hiv. 1992. 200, (32) p.

Lovászi

Tóth Sándor–Szrágli Lajos: Lovászi. Bp. Száz magyar falu könyvesháza. 2002. 177 p. (Száz magyar falu könyvesháza)

Nagykanizsa

Barbarits Lajos: Nagykanizsa. Bp. Magyar Városok Monografiája Kiadóhivatala. 1929. 394 p.

Nagykanizsa. Városi monográfia. 1. köt. Szerk. Béli József, Rózsa Miklós, Rózsáné Lendvai Anna. Nagykanizsa. Önkormányzat. 1994. 464 p.

Nova

Vaska Miklós: Nova története. Nova. Nova Története Alapítvány. 1997. 441 p. (További két kötete megjelent, de közgyűjteményben nem található!)

Ortaháza

Molnár László: Ortaháza története. Zalaegerszeg. Zala M. Múz. Ig. 2002. 132 p. (Zalai kismonográfiák, 6.)

Pacsa

Mészáros Ferenc–Horváth László András–Kvassay Judit: Pacsa története. Zalaegerszeg. Zala M. Múz. Ig. 1998. 282 p. (Zalai kismonográfiák, 4.)

Rédics

Tantalics Béla: Rédics története. Rédics. Önkormányzat. 2000. 279 p.

Salomvár

Bicsák Istvánné Szegedi Irén: Salomvár. Zalaegerszeg. Zala M. Múz. Ig. 2001. 138 p.

Söjtör

Búza Péter: Söjtör. Bp. Száz magyar falu könyvesháza. 2000. 237 p. (Száz magyar falu könyvesháza)

Szentgyörgyvár

Müller Róbert–Szatlóczi Gábor–Haász Gabriella–Petánovics Katalin: Szentgyörgyvár története. Zalaegerszeg. Zala M. Múz. Ig. 2002. 252 p. (Zalai kismonográfiák, 7.)

Szentgyörgyvölgy

Bíró Friderika–Havasi Bálint–Káli Csaba–Kapiller Imre: Szentgyörgyvölgy. Bp. 2002. 193 p. (Száz magyar falu könyvesháza)

Szentpéterúr

Vági Józsefné: Emlékek Szentpéterúr múltjából. Szentpéterúr. Önkormányzat. 1997. 162 p.

Schandl Piroska: Történelem, emberi sorsok, sírhantok. Szentpéterúr II. Zalaegerszeg. Szerző. 2001. 234 p.

Szijártóháza

Tantalics Béla: Szijártóháza története. Lenti. Szijártóháza Közs. Önkormányzat. 1997. 187 p.

Tornyiszentmiklós

Goór Zoltán: Tornyiszentmiklós története. Tornyiszentmiklós. Zala M. Lvt. 1989. 123 p.

Tótszentmárton

Mészáros Ádám: Tótszentmárton története. Tótszentmárton. Önkormányzat-Sumarton Kulturális Egyesület. 2001. 116 p.

Vonyarcvashegy

Palaczkai Ferenc: Vonyarcvashegy története, 1024(?)–1335–1946. Vonyarcvashegy. Önkormányzat. 1996. 264 p.

Zalabér

Sorok János: Zalabér története. Zalaegerszeg. Zala M. Múz. Ig.-Zala M. Lvt. 1997. 119 p. (Zalai kismonográfiák, 3.)

Zalabesenyő

Szakál István: Besenyő ezer éve. Zalaegerszeg. Zala Megyei Levéltár. 222 p. (Zalabesenyő ma: Zalaegerszeg.)

Zalaegerszeg

Zalaegerszeg évszázadai. Várostörténeti tanulmányok. Szerk. Kapiller Imre. Zalaegerszeg. Önkormányzat. 1997. 466 p.

Zalakaros

Zalakaros. Szerk. Halász Imre. Zalakaros Önkormányzata, 2000. 447 p.

Zalalövő

Zalalövő története. Az ókortól napjainkig. Szerk. Molnár András. Zalalövő. Zalalövő és Környéke Közéletéért, Kultúrájáért, Környezetéért Alapítvány. 1998. 498 p.

Zalászentbalázs

Gócze Rezső: Zalászentbalázs és vidéke. Falutörténet a kezdetektől 1956-ig. Zalászentbalázs. Községi Önkormányzat. 271 p.

Zalaszombatfa

Tantalics Béla: Zalaszombatfa története. Lenti. Zalaszombatfa Községi Önkormányzat, 1997. 191 p.

Zalatárnok

Takács J. Ince: Zalatárnok község és plébánia története. Zalatárnok. Faluvédő- és Közműv. Egyes. 1997. 414 p.

Zalavár

Bilkei Irén–Káli Csaba–Petánovics Katalin: Zalavár. Bp. 2002. 200 p. (Száz magyar falu könyvesháza)

Zalavég

Ruzsa Károly–Horváth László András–Kostyál László: Zalavég története. Zalaegerszeg. Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága — Zala Megyei Levéltár. 1994. 216 p. (Zalai kismonográfiák, 1.)

Kisebb településtörténeti munkák, tanulmányok

Balla Lőrinc: Új hazában. Fejezetek Fűzvölgy, Homokkomárom, Hosszúvölgy, Korpavár, Magyarszentmiklós és Obornak történetéből. Fűzvölgy. Önkormányzat. 1997. 228 p. (Fűzvölgy, Homokkomárom, Hosszúvölgy, Korpavár, Magyarszentmiklós, Obornak)

Dobó László: Sormás község története (1347–1945). Visszaemlékezések, riportok (1920-tól napjainkig). Sormás. Önkormányzat. 2000. 151 p. (Sormás)

Ferencz Győző: Túrje. Történelmi vázlat. Túrje. Községi Önkormányzat. 2002. 40 p. (Túrje)

Ferencz Győző: Zalaszentmihály. Történelmi vázlat. Zalaszentmihály. Önkormányzat. 2001. 32 p. (Zalaszentmihály)

Homik Tiborné: Fejezetek Zalavár történetéből a kezdetektől a XIX. század végéig. Zalavár. Homik Tiborné. 1996. 84 p. (Zalavár)

Horváth József: Lenti történések 1977–1998. Lenti. Lenti Város Önkormányzata. 1998. 253 p. (Lenti)

Horváth László: Nemesapáti plébánia története a „Historia Domus” alapján. Nemesapáti. S. n. 50 p. (Alsónemesapáti)

Molnár László: Adatok Csömödér község történetéhez. Csömödér. Önkormányzat. 2000. 25 p. (Csömödér)

Molnár László: Fejezetek Páka történetéből. A templom építéstörténete és az Iparos Olvasókör működése. Zalaegerszeg. Zala M. Lvt. 1990. 44 p. **(Páka)**

Pais Sándor–Nagy Kolozsvári István: Göcseji kálvinisták. Becsvölgye. Ref. Egyházközség. 1989. 224 p. **(Becsvölgye)**

Riederauer Andrea–Bíró Friderika–Bodoncz László–Rudolf Péter: Magyarföld megmarad. Magyarföld. Önkormányzat. 2001. 60 p. **(Magyarföld)**

Salamon Sándor: Mestert tartottak kebeleekben. A Botfai Községi Elemi Népiskola története. Zalaegerszeg. Gönczi Ferenc ÁMK. 1999. 137, XXII p. **(Botfa, ma Zalaegerszeg)**

Szabó Sándor: Adalékok Polgár város-Kiskeszthely történetéhez. Keszthely. Ziegler ny. 2002. 52 p. **(Keszthely)**

Szabolcs András: Gyülekezettörténeti adatok. A keszthelyi evangélikus gyülekezet történetének áttekintése. Keszthely. Keszthelyi Evangélikus Gyülekezet Lelkészi Hivatala. 1999. 115 p. **(Keszthely)**

Vándor László: Nagykanizsa története a honfoglalástól 1690-ig. Nagykanizsa. Városi Tanács. 1988. 61 p. **(Nagykanizsa)**

Varga Gézáné: Fejezetek Muraszemenye történetéből. Zalaegerszeg. Zala M. Múz. Ig. 2000. 48 p. **(Muraszemenye)**

Varga József: Göcsej határán, római köveken. Zalalövő krónikája. Zalalövő. Önkormányzat. 199. 49, (22) p. **(Zalalövő)**

Vikár Tibor: Krónika. Szepetk és Pókafa története. Pókaszepetk. Önkormányzat. (1997.) 73 p. **(Pókaszepetk)**

Vikár Tibor: Pókaszepetk. 1. Helytörténeti tanulmány. Pókaszepetk. Pókaszepetki Ált. Isk. Honism. Szakköre. 1996. 66 p. **(Pókaszepetk)**

Vikár Tibor: Zalaistvánd története. Zalaistvánd. Önkormányzat. 1998. 66 p. **(Zalaistvánd)**

Zsiga Tibor: Jántól Csonkahegyhátig. Adalékok Csonkahegyhát község történetéhez. Zalaegerszeg. Csonkahegyhát Önkormányzata. 2000. 61 p. **(Csonkahegyhát)**

Szentgyörgyvölgy

